ASIANTUNTIJALAUSUNTO TALOUSVALIOKUNNALLE

21.10.2024

Asiantuntijalausunto talousvaliokunnalle koskien hallituksen esitystä HE 121/2024 eduskunnalle laeiksi uusiutuvien polttoaineiden käytön edistämisestä liikenteessä annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi.

1. Taustaa

Talousvaliokunta on pyytänyt Mäkelä Alu Oy:ltä asiantuntijalausuntoa koskien hallituksen esitystä HE 121/2024.

Mäkelä Alu Oy on pitkäjänteisesti kehittänyt omaa tuotantoprosessiaan kohti hiilineutraliutta, jonka se aikoo saavuttaa vuoden 2025 loppuun mennessä. Hyvänä esimerkkinä yrityksen sitoutumisesta hiilineutraliuteen on yritykselle myönnetty RRF-tuki prosessien sähköistykseen tavoitteen saavuttamiseksi. Mäkelä Alu Oy oli yksi kuudesta ensimmäisestä yrityksestä, joka sai TEM:in / BF:n myöntämän RRF-tuen.

Yhtenä isona haasteena tässä työssä on ollut korvaavan energiamuodon löytäminen nestekaasulle, jota käytettään tiettyjen kaasutoimisten uunien energian lähteenä ja joiden muuttaminen sähkötoimisiksi ei ole teknis-taloudellisesti järkevää tai mahdollista.

Mäkelä Alu Oy ei ole päästökaupan piirissä oleva yritys, vaan sen toiminnan päästöt luetaan taakanjakosektorille. Tämä asiantuntijalausunto painottuu tarkastelemaan hallituksen lakiesitystä taakanjakosektorilla toimivan teollisen toimijan kannalta, jonka tavoitteena on saavuttaa omassa toiminnassaan vähähiilinen, hiilineutraali tai jopa hiilinegatiivinen toiminta.

Mäkelä Alu Oy on pitkäjänteisesti ollut tukemassa paikallisten maaseutuyrittäjien hankkeita paikallisen biometaanin valmistamisen käynnistämiseksi, tarjoamalla heti riittävän kokoisen teollisen nielun tuotetulle kaasulle. Useista yrityksistä huolimatta ei paikallista tuotantoa ole lähtenyt käyntiin

Tällä hetkellä Mäkelä Alu Oy:n emoyhtiö Oy Finstrum Ab on tekemässä selvitystä oman biometaanituotannon käynnistämisestä ja sen sijoittamisesta teollisuuslaitosten välittömässä läheisyydessä olevalle, biometaanituotannolle varatulle tontille.

Selvityksessä on käyty läpi alueen biometaanipotentiaali, mahdolliset eri teknologiat, biometaanin käyttö Mäkelä Alu Oy:n prosesseissa ja niiden ulkopuolella sekä projektin kaupallinen kannattavuus sekä biometaania tuottavan yhtiön että Mäkelä Alu Oy:n kannalta.

Selvitys osoittaa, että niin tässä yksittäisessä tapauksessa kuin yleisemmin taakanjakosektorilla toimivien yritysten osalta myös biometaani, sähkön lisäksi, on hyvin potentiaalinen fossiilisten polttoaineiden korvaaja, mutta biometaanin tuotannon kannattavuus teollisuuden tarvitsemilla energian hinnoilla jää hyvin lähelle kriittistä rajaa. Tämä on ollut yhtenä syynä siihen, että aikaisemmat biometaani-hankkeet eivät ole käynnistyneet.

On oleellista todeta, että taakanjakosektorilla on 50 %:n päästövähennysvelvoite vuoden 2005 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Tällöin taakanjakosektorilla toimivien teollisten yritysten päästövähennysten eteneminen on oleellista tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Tätä taustaa vasten on hyvä, että lakialoitteessa on otettu yhdeksi komponentiksi jakeluvelvoitteen joustomekanismi, joka mahdollistaa taakanjakosektorilla tehtyjen päästövähennysten hyödyntämisen jakeluvelvoitteen täyttämisessä.

Kuitenkaan esitetty joustomekanismi ei mielestämme riittävästi huomioi nimenomaisesti taakanjakosektorin teollisten toimijoiden energiankäytön muuttamista vähähiiliseksi, vaan lähtökohtaisesti olettaa joustomekanismia hyödynnettävän muuhun kuin fossiilisten polttoaineiden korvaamiseen biopolttoaineilla tai sähköllä. Kuitenkin tämä on täysin mahdollinen tapa toimia joustomekanismissa, sillä kyse on nimenomaan taakanjakosektorilla tehtävien kasvihuonekaasupäästövähenemien edistämisestä ja joustomekanismin kautta saatavalla tulolla on todennäköisesti merkittävä vaikutus tällaisten investointien käynnistymiseen.

Teollisuuden osuus taakanjakosektorin päästöistä on noin 5 %. Jakeluvelvoitteen joustomekanismin 5,5 %:n täyttämiseen näistä teollisuuden päästöistä riittäisi karkeasti puolet. Näin ollen joustomekanismin ehdoilla on iso vaikutus siihen, että suomalaiselle päästökaupan ulkopuoliselle teolliselle tuotannolle avataan luonteva reitti fossiilisten polttoaineiden korvaamiseen. Tämä on merkittävää sekä yritysten päästöjen että kansainvälisen kilpailukyvyn osalta, kun vähähiilisyyden merkitys kasvaa.

Lopuksi on todettava, että biometaanin valmistuksessa raakakaasusta erotettava hiilidioksidi on biopohjaista hiiltä, joka on helposti talteenotettavissa ilman merkittäviä kustannuksia. Tällöin biometaanin valmistus on itse asiassa kustannus- ja energiatehokkain tapa hiilidioksidin talteenoton ja säilytyksen mahdollistamiseksi (CCS).

Edellä mainitut seikat huomioiden biometaanin valmistuksen ja käytön sekä sähköistämisen lisääminen taakanjakosektorilla teollisessa tuotannossa on Suomen hiilineutraliustavoitteen kannalta merkittävä tekijä, etenkin jos joustomekanismin osalta tämä vaihtoehto huomioidaan nykyistä esitystä paremmin.

2. Havaintoja lakiesityksestä

Tässä esitellään kolme oleellista tekijää, jotka osaltaan estävät tai hidastavat biopolttoaineiden käytön lisääntymistä taakanjakosektorin teollisissa yrityksissä.

2.1 Kasvihuonekaasupäästövähenemän kerroin

Ollakseen hyväksyttävä toimi jakeluvelvoitteen joustomekanismiin osallistuvalta toimenpiteeltä vaaditaan noin kaksinkertainen kasvihuonekaasupäästövähenemä verrattuna suoraan jakeluvelvoitteeseen osallistuvaan toimenpiteeseen. Tätä on perusteltu ennen kaikkea joustomekanismiin osallistuvien toimenpiteiden kasvihuonekaasupäästövähenemän laskennan epätarkkuuksilla verrattuna muihin jakeluvelvoitteen toteuttamistapoihin.

Tämä voi pitää paikkansa, jos joustomekanismiin osallistutaan esimerkiksi maankäyttösektorin toimenpiteillä, joissa kasvihuonekaasupäästövähenemän määrittely on epätarkkaa. Taakanjakosektorin teollisten toimijoiden osalta tämä ei pidä paikkaansa.

Kun teollisessa käytössä olevaa nestekaasua tai maakaasua korvataan esimerkiksi sähköllä tai biometaanilla, jonka tuottamisen päästövaikutus on määritelty normien mukaisesti, on saavutettava päästövähenemä tarkasti ja välittömästi määriteltävissä vertaamalla korvatun fossiilisen polttoaineen kasvihuonekaasupäästöjä käytetyn energialähteen päästöihin. Tällainen päästövähenemä on täysin verrattavissa jakeluvelvoitteen täyttämiseen uusiutuvan energian muodoilla ilman epävarmuuksia.

Vaatimus kaksinkertaisesta kasvihuonekaasuvähenemästä on tällaisessa tilanteessa kohtuuton eikä edistä fossiilisten polttoaineiden korvaamista taakanjakosektorilla teollisten toimijoiden osalta.

2.2 Kasvihuonekaasupäästövähenemän ajallinen kohdentaminen

Jakeluvelvoitteen joustomekanismin yhteydessä on todettu, että syntyneet päästövähenemät voi lukea jakeluvelvoitteeseen vasta syntymistä seuraavana vuotena. Tämä johtuen siitä, että syntyneiden kasvihuonekaasupäästövähenemien määrittely voidaan lakiesityksen mukaan todentaa vasta jälkijättöisesti. Tämä voi johtaa siihen, että myös syntyneistä vähenemistä jakelijan maksama korvaus suoritetaan vasta vähenemien syntymistä seuraavana vuonna.

Tämä voi olla oikea tapa, kun kyseessä on esim. maankäytön sektorilla tapahtuva hiilensidonta, mutta taakanjakosektorin teollisen toimijan osalta, joka korvaa fossiilisen polttoaineen biopolttoaineella tai sähköllä, kyseinen malli ei ole järkevä. Päästövähenemä on välittömästi todennettavissa, jolloin sen hyödyntäminen tulee sallia heti päästövähenemän syntymisen jälkeen, aivan kuten jakeluvelvoitteeseen muutoinkin toimitettavan uusiutuvan energian osalta tehdään.

Tämä poistaa myös riskin siitä, että tulovirta suoritetusta kasvihuonekaasupäästövähenemästä lykkääntyisi seuraavalle vuodelle, mikä olisi esimerkiksi biopolttoainetta toimittavalle yritykselle

kassavirran kannalta erittäin suuri ongelma. Mikäli kasvihuonekaasupäästövähenemän osalta syntyvä kassavirta viivästyy vuodella, on sillä suuri merkitys investointien tuottoasteeseen joka voi osaltaan ehkäistä koko investoinnin.

2.3 Joustomekanismin markkinan epätasapaino

Jakeluvelvoitteen alaisia jakelijoita on Suomessa neljä kappaletta; Neste, NEOT, Teboil ja Gasum. Kaikilla muilla paitsi Teboililla on omaa biopolttoaineiden ja uusiutuvien energiamuotojen valmistusta. Jakeluvelvoitteen joustomekanismin piiriin hakeutuvalle tuottajalle, joka lakiesityksen mukaisesti joutuu rakentamaan tuotantolaitoksensa ilman tukia tämä tuo ison ongelman kasvihuonekaasupäästövähenemän kysynnän suhteen, koska markkinoilla on vain yksi toimija, jolla ei omaa tuotantoa ole.

Etenkin tällä hetkellä, kun jakeluvelvoitetta ei nosteta aiemman hallituksen suunnitelmien mukaisesti, markkinoilla on ylitarjontaa jakeluvelvoitteen täyttämiseksi. Tällöin tarvetta joustomekanismin kautta tulevalle kasvihuonekaasupäästövähenemälle ei ole, jolloin ostajana monopoliasemassa olevan jakelijan päästövähenemästä maksama hinta painuu mahdollisesti hyvin alhaiseksi.

Koska kasvihuonekaasupäästövähenemän toteuttaja on toteuttanut investoinnit ja päästövähennystoimet joustomekanismin ehtojen mukaisesti ilman tukia, on ehtojen muuttuessa tai sopimusten päättyessä hänellä oltava oikeus myydä tuottamansa kasvihuonekaasupäästövähenemä joustomekanismin ulkopuolelle.

Tämä on erityisen tärkeätä silloin, kun jakelijan kanssa tehty sopimus päättyy eikä sitä uusita jakelijan taholta. Tällöin syntyvät kasvihuonekaasupäästövähenemät jäävät biopolttoaineen tuottajan osalta hyödyntämättä, ja toiminnan kannattavuus laskee merkittävästi.

Koska lakiehdotuksessa on selkeästi kerrottu, että kasvihuonekaasupäästövähenemän tulee olla luotettavasti mitattu, esimerkiksi kansainvälisten tai kansallisten sertifiointiohjelmien mukaisilla menetelmillä, on näiden kasvihuonekaasupäästövähenemien oltava myös myytävissä joustomekanismin ulkopuolisille toimijoille, kansallisesti tai kansainvälisesti.

3. Ehdotetut muutokset ja lisäykset hallituksen esitykseen HE 121/2024

3.1 Lakialoitteen kohtaan 5 d §

”5) kaksinkertainen verrattuna yhden megajoulen dieselin aiheuttamaan kasvihuonekaasupäästöön”

on lisättävä maininta, että mikäli joustomekanismiin hyväksytty kasvihuokaasuvähennystoimi korvaa suoraan fossiilista polttoainetta (esim. biopolttoaineella tai sähköllä) käytetään kerrointa yksi. Tämä siksi, koska kasvihuonekaasupäästövähenemä on yhtä luotettavasti mitattavissa, kuin jakeluvelvoitteessa yleisesti on.

3.2 Lakialoitteen kohtaan 5 f §

on lisättävä maininta, että mikäli joustomekanismiin hyväksytty toimi vähentää suoraan fossiilisen polttoaineen käyttöä, on kyseinen kasvihuonekaasupäästövähenemä ajallisesti luettavissa välittömästi jakeluvelvoitteen joustomekanismin piiriin. Tämä siksi, koska kasvihuonekaasupäästövähenemä on yhtä luotettavasti mitattavissa, kuin jakeluvelvoitteessa yleisesti on.

3.3 Lakialoitteen kohtaan 5 e § (tai vastaava)

on lisättävä maininta siitä, että joustomekanismiin hyväksytty kasvihuonekaasupäästövähenemä on tuottajansa omaisuutta, ja että joustomekanismin ehtojen muuttuessa tai jakelijan kanssa tehdyn sopimuksen päättyessä on kyseinen kasvihuonekaasupäästövähenemä myytävissä kansalliselle tai kansainvälisille markkinoille, mikäli se täyttää alkuperäiset ehdot.

Näin siksi, että muutoin kasvihuonekaasupäästövähenemän tuottajan omaisuuden ja liiketoiminnan suoja jää liian heikoksi ottaen huomioon se, että hän on tehnyt investoinnit siltä pohjalta, että hänen luomalla kasvihuonekaasupäästövähenemällä on arvo.

Näillä esitetyillä muutoksilla on iso vaikutus siihen, kuinka jakeluvelvoitteen joustomekanismi vaikuttaa taakanjakosektorin kasvihuonepäästövähenemän saavuttamisessa vuoteen 2030 mennessä.

Tehdyt esitykset eivät poista tai ehkäise muiden toimien toteuttamista, mutta poistavat selkeitä epäkohtia fossiilisen polttoaineen korvaamisessa esim. biopolttoaineilla tai sähköllä nimenomaisesti taakanjakosektorin teollisen toiminnan sekä näiden kasvihuonekaasupäästövähenemien tuottamiseen investoivien yritysten omaisuuden turvan osalta.

Kunnioittavasti

Petri Mäkelä

Hallituksen puheenjohtaja

Mäkelä Alu Oy

petri.makela@makelaalu.fi

+358 50 63179

Ari Autio

Projektivastaava

Finstrum Oy